

Crònica d'un exiliat regionalista

XAVIER FILELLA

ASSAIG

Raimon d'Abadal i Calderó, *Dietari de guerra, exili i retorn (1936-1940)*. Edició a cura de Francesc Vilanova. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2002.

El 9 de desembre del 1940, Raimon d'Abadal i Calderó rebia una citació com a inculpat en aplicació de la llei de responsabilitats polítiques. Abadal, que havia estat president de la Lliga Regionalista des del 1917 fins al 1936, era imputat per la seva "tendència separatista", malgrat la qual, i en atenció al fet que "siempre fue un digno representante del orden y la justicia", no va ser finalment considerat "desafecto a la Causa Nacional". Amb tot, l'expedient es va allargar durant tot el 1941 i no es va cloure fins al març del 1942, després de pagar una sanció de cinc mil pessetes. Abadal, però, encara havia de patir una segona depuració igualment dolorosa. Es tracta del procés incoat a la Casa Municipal de Misericòrdia, de la qual era patró, i que no es va acabar de resoldre fins poc abans de la seva mort. Abadal parla poc, però, d'aquests esdeveniments i, de fet, en el dietari que arriba al lector en edició a cura de Francesc Vilanova es pot observar que les anotacions són, des de la meitat del 1940, cada vegada més espaciades. Així mateix, desapareixen les reflexions sobre el món exterior, tan abundants els anys anteriors, substituïdes ara per senzills comentaris sobre la delicada salut de la seva dona i la felicitat pel naixement de la seva primera néta.

FINAL D'UNA ETAPA

El dietari finalitza el 31 de desembre del 1940, en què les paraules d'Abadal apunten la cloenda d'una etapa: "Arriba l'any nou i hi entro amb una certa basarda. Déu faci que no arribi amb ell res de mal". Raimon d'Abadal, com explica l'historiador Francesc Vilanova en la introducció d'aquest volum, era conscient que l'Arcàdia regionalista de molt abans de la guerra ja no tornaria. Era un dels vencedors vençuts. Certament, la victòria del general Franco havia liquidat l'espectre de la revolució, però el país havia canviat. Abadal, com la major part dels dirigents de la Lliga, havia d'assumir al seu retorn una marginalitat política que reduïa les seves expectatives a la biogra-

fia personal i familiar. Aquesta certesa queda reflectida en diverses de les anotacions que Raimon d'Abadal va fer en el dietari del seu llarg exili per terres italianes. Ho constatava, per exemple, el 24 d'abril del 1939, quan assenyalava que "fa ja molt temps que l'enyoro, la nostra terra. Però em fa molta por que, quan seré allà, encara l'enyoraré més". Simptomàtiques paraules que defineixen l'estat d'ànim d'Abadal poc abans de retornar de l'exili.

Raimon d'Abadal, nascut a Vic el 1862, havia estat una figura de relleu dins de la Lliga i, des del 1901, va ocupar diversos càrrecs polítics tant a l'Ajuntament de Barcelona com al Congrés de Diputats i al

La conjuntura política del país és l'eix que vertebrava les anotacions d'Abadal en aquest llibre

Senat. Des de principis de segle escrivia un dietari on anotava reflexions polítiques, vivències personals i comentaris diversos sobre els temes més variats. Les llibretes van desaparèixer amb el saqueig del seu domicili durant la Guerra Civil i només se'n van conservar les quatre que conformen el volum que presentem. Són els quaderns italians, en què Raimon d'Abadal repassa els esdeveniments que van des de la difícil primavera del 1936 fins a la victòria de les tropes franquistes i el seu retorn a Catalunya l'agost del 1939. La conjuntura política del país és l'eix que vertebrava les anotacions d'Abadal al llarg d'aquests quaderns. Les reflexions sobre el fracàs electoral de la dreta en les eleccions de febrer del 1936, l'aixecament militar i la revolució, el dolorós exili, la Guerra Mundial i el costós retorn s'entrellacen amb notícies sobre la Itàlia feixista i l'Europa de preguerra, les vivències familiars i els comentaris sobre art i civilització que recullen les seves reiterades visites als museus de Florència i Roma.

Les anotacions sobre el curs de la guerra i la revolució ens mostren un Abadal que s'estremeix davant d'un poble

Raimon d'Abadal i Mercè de Fonsdeviela, el 1940

que, en paraules seves, s'havia deixat dur pel salvatgisme més primari i havia perdut el cap. És aquest l'element que marca decisivament l'anàlisi que fa Abadal de la guerra i que determina la seva presa de posició. Així, el setembre del 1936, tot just arribat a terres italianes, Abadal constata la necessitat de la victòria militar dels insurgents i assumeix la duresa de les seves conseqüències, una dictadura militar que "no es sabrà avenir

amb les nostres aspiracions". Paraules que prefiguren les dificultats de la repatriació quan, acabada la guerra, ja res no serà igual. Després del retorn, desfet el país i escapat definitivament el projecte regionalista, Abadal s'havia de recloure, ferit per la victòria dels que tampoc eren del tot els seus, en el seu món particular, envoltat dels paisatges familiars de Mojà i l'Empordà, on moria, a l'edat de 83 anys, el 1945.

Herois sense proeses

MIQUEL PORTA PERALES

ASSAIG

Víctor Alba, *Diccionari d'anònims amb nom*. Laertes. Barcelona, 2002.

En els últims anys, Víctor Alba ens ha brindat un conjunt de diccionaris d'autor (*Diccionari de les cabronades*, *Diccionari de la mala llet* i *Diccionari de les ximpleries, bajanades, badoqueries i trapelleries*) que fan una radiografia del nostre temps amb el seguit de cabronades, mala llet, ximpleries, etc., que es destil·len dia a dia. Ara, l'autor continua la seva feina amb el *Diccionari d'anònims amb nom*. El llibre, que és format per trenta-quatre narracions curtes que expliquen les aventures i desventures (més aviat les desventures) viscudes per determinats personatges anònims durant els primers anys del franquisme, ens ofereix un retrat fidel de les misèries quotidianes (de les cabro-

nades o la mala llet, tot usant els termes de Víctor Alba) de la Catalunya de la immediata postguerra.

PERFECTES DESCONEGUTS

En aquestes històries –la majoria de les quals han estat escrites a partir d'unes notes redactades a la presó durant els anys quaranta, i que ara veuen la llum sense cap mena de retoc per no perdre l'autenticitat de qui les va viure o explicar– apareixen un seguit de protagonistes com ara l'Antonet, la Berta, l'Emili, el Ferran, l'Hipòlit Roure, el Tomàs, etc., que en el seu temps –i ara– eren allò que es diu uns perfectes desconeguts. Però el cas és que tots aquests personatges eren, de fet i de dret, l'exemple vivent de les penes d'una època. En ells, en efecte, trobem la figura d'aquell que prefereix suïcidat-se abans de lliurar-se a les tropes franquistes, o de qui es passa la vida esperant que l'estimat surti de la presó, o de qui ha d'aprendre l'ofici més vell del món per sobreviure, o de qui paga les

Víctor Alba és periodista, assagista i narrador

conseqüències d'un acte delictiu que no ha comès, etc. Unes històries, a mig camí entre la crònica i el reportatge, en què l'autor, en una versió *avant la lettre* del nou periodisme americà, es converteix en protagonista indirecte del text, tot deixant sentir la seva potent veu. Històries dotades d'un innegable valor documental: "Jo hi era", ens diu l'autor. Però aquestes històries van més enllà de l'exercici notarial. I això és així perquè aquest *Diccionari*

d'anònims amb nom es pot llegir també com un recull de narracions curtes, com un excellent producte literari que no hauria de fer-nos oblidar, però, el caràcter real dels seus personatges, d'aquests –per utilitzar les paraules de l'autor– "herois sense proeses". De fet, aquest peculiar diccionari –que sap combinar la tragèdia, l'humor i la tendresa amb singular mestria– no és sinó un fragment d'una memòria que és la nostra.